

Skattebetalarnas vd Christian Ekström möter Inga-Britt Ahlenius

Fram till valet kommer Sunt Förnuft att publicera en serie samtal mellan Skattebetalarnas vd, Christian Ekström, och inbjudna gäster. Det blir samtal om skatter, slöseri och tillståndet i Sverige. I den första delen av serien deltar Inga-Britt Ahlenius som berättar om sin syn på kommunernas roll, om det finns korruption i Sverige och hur ämbetsmannarollen borde förändras.

”KOMMUNERNA ÄR ÖPPNA FÖR KORRUPTION”

**SÅ VILL TIDIGARE
RIKSREVISORN
FÅ ORDNING
PÅ SVERIGE**

Hon har innehaft titlar som budgetchef, generaldirektör, riksrevisor samt undergeneralsekreterare och har rykte om sig att vara orädd. I ett samtal berättar Inga-Britt Ahlenius bland annat om kommunernas svaga reglering.

– Den öppnar för misshushållning och i värsta fall för korruption. Den nya kommunallagen som träder i kraft 2018 löser ingenting, säger hon.

Inga-Britt Ahlenius hinner knappt slå sig ner i mötesrummet hos Skattebetalarna tillsammans med föreningens vd, Christian Ekström, innan hon inleder en böljande berättelse om förvaltning och administration, från det lilla formatet och hela vägen upp till mellan- och överstatliga organisationer som FN och EU.

Men allra först börjar hon med att diskutera kommunernas roll i Sverige och, framför allt, varför kommunerna saknar en oberoende revision. Är kommunerna att likna vid ett förvuxet lekmannavälde?

INGA-BRITT AHLENIUS (IBA): Ja, kommunernas organisation är en rest från en medeltida stormötesdemokrati med en självägande och stark bondeklass. Dagens kommunallag är byggd på 1862 års kommunalstadga då det bara fanns förtroendevalda och inga anställda. I dag står kommunerna för 70 procent av den offentliga verksamheten, men är reglerade som om de vore små ideella föreningar. Det saknas till exempel en oberoende och professionell revision. Enligt kommunallagen är revisorsuppdraget en förtroendepost, det vill säga en politiskt vald person.

CHRISTIAN EKSTRÖM (CE): ... det kan inte heller bli någon ändring eftersom alla partier är överens om att det är jättebra precis som det är. Att folkvalda opponerar mot en vettig och fungerande revision får ju faktiskt absurda konsekvenser. Det som irriterar mig är att revisorerna bara gör en sifferanalys, men utvärderar inte om man nått uppsatta mål eller ägnat sig åt rätt saker.

IBA: Nu får vi en ny kommunallag 2018, men den förändrar inget av vä-

sentligt slag. Det är skandalöst att vi inte kan få en kommunallag som reglerar existensen av en förvaltning genom att etablera en myndighetsform och definiera politikernas och tjänstemäns roller och ansvar. Det behövs också meritbaserade tillsättningar och en oberoende revision. Om man vill ta särskild hänsyn till kommunernas självstyre skulle huvudmannaskapet för revisionen kunna vara regionalt eller ligga hos kommunalförbund.

Kaffe och bullar serveras medan samtalet kommer in på begreppet korrupktion. Inga-Britt Ahlenius är också ledamot i organisationen Transparency international där Sverige brukar få bra resultat, men förklaringen är enkel.

IBA: Rankningen omfattar inte kommunerna! Dessutom finns inte begreppet korrupktion i svensk lagstiftning. I Sverige tror vi att korrupktion är något som bara finns i utvecklingsländer, men förekomsten av av korrupktion i stat och kommun är ett faktum.

Missköter man sig i det lilla gör man det ofta också i det stora.

Inga-Britt Ahlenius har drivit en princip som hon blev varse om när hon var delaktig i att avsätta Jacques Santers EU-kommission 1999 för en rad oegentligheter.

IBA: När jag senare presenterade vår rapport som fällde kommissionen i olika europeiska länder betonade jag mycket vikten av insyn och av transparens. Jag framförde att reseräkningar och internrepresentation alltid borde vara offentliga. Då gick det ett sus genom publiken! Det kan låta trivialt, men det är ett bra mått. Missköter man sig i det lilla gör man det ofta också i det stora.

Samtalet är snart tillbaka i Sverige igen och hur det gick till när Inga-Britt Ahlenius i början av 1990-talet intresserade sig för oberoende revision. När hon blev generaldirektör på dåvarande Riksrevisionsverket lydde myndigheten direkt under regeringen. Riksrevisionsverket var alltså underställd den maktinstitution som själv borde bli föremål för granskning.

IBA: Först tyckte jag inte det var konstigt, men jag upptäckte snart att det bara var diktaturer som hade en sådan ordning, det vill säga länder där parlamentet inte spelade någon roll.

En svensk finansminister kunde knäppa med fingrarna för att göra sig av med riksrevisorn enligt gammal Gustav Vasa-modell. När jag blev ledamot i riksrevisorernas europeiska samarbetsorganisation förstod jag att i alla andra länder var revisionen underställd parlamenten. Då började jag argumentera för en förändring. Den genomfördes

Bördig från Värmland

Född 1939, civilekonom och svensk ämbetsman, ursprungligen från Värmland. Hon har tjänstgjort på Finansdepartementet, Riksrevisionsverket och Förenta Nationerna. Hon bidrog till att flytta ansvaret för riksrevisionen från regeringen till riksdagen. Detta ledde till en strid med regeringen och med finansminister Bosse Ringholm. Hon har tillsammans med Niklas Ekdal skrivit en bok om FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon.

Foto: Magnus Glans

"En tjänsteman ska aldrig diskutera politik. Det undergräver människors förtroende för den offentliga verksamheten", säger Inga-Britt Ahlenius.

så småningom, men under hårt motstånd från Socialdemokraterna som då var regeringsparti.

CE: Vi slår oss ofta för bröstet, men maktindelning har vi faktiskt aldrig ägnat oss åt i Sverige. I stället har vi lutat oss mot Axel Oxenstiernas hyfsat väl fungerande statsförvaltning som vi pillat lite i utan att ta intryck av världen.

IBA: I grundlagen står det att regeringen styr riket, men att riksdagen kontrollerar hur regeringen fyller sin uppgift. För denna uppgift behöver riksdagen särskilda resurser. I dag är Riksrevisionen en resurs för riksdagen när de ska fatta sina beslut om att ställa regeringen till ansvar.

CE: Jag vill passa på att fråga dig om den senaste skandalen i det offentliga Sverige, nämligen Transportstyrelsen. Politik- och tjänstemannarollen har blivit allt grötigare och myndigheterna verkar inte förstå sin egen roll samtidigt som ämbetsmännen inte betar sig som de borde göra. Är det därför vi har återkommande skandaler?

IBA: Det tror jag absolut. När regeringen i slutet 1980-talet genomförde reformen för mål- och resultatstyrning, som jag tycker var väl befogad, fick generaldirektörerna större frihet att disponera resurser och att leda. Men man glömde att chefsrollen i en decentraliserad styrning blir så mycket viktigare och att cheferna måste rekryteras på meriter. Jag anser vidare att ämbetsmannarollen måste stärkas, vi behöver en etisk kod för tjänst i staten och vi behöver återinföra ett tjänstemannaansvar i någon form. I dag gäller ansvar bara vid myndighetsutövning, och det är för begränsat. Det betyder till exempel att Transportstyrelsens gd, Maria Ågren, inte kunde ställas till ansvar eftersom det inte är myndighetsutövning att fatta beslut om upphandling.

CE: Med ett tydligare ansvarsutkrävande kan fel och brister utredas bättre. Det handlar inte om att hänga ut enskilda tjänstemän utan om att ge dem ett oberoende och en styrka att kunna säga nej till politikerna.

IBA: Hanteringen av Transportstyrelsen i regeringskansliet visar på stor förvirring och brist på ledarskap. När jag började i kanslihuset var statssekreterare en tydlig ämbetsmänna- och ledningsfunktion. Det är ett stort problem att statssekreteraren numera snarast är en lite förgylld politiskt sakkunnig. Sverige är dessutom det enda land jag känner till som saknar en permanent statssekreterare över regeringsskiftena.

